

2. Массовое сознание: колебание и прогресс // Зеркало недели. – 2012. – № 40 (88). – С. 14.
3. *Онiщенко Н. М.* Нормотактика як складова державної правової політики / Н. М. Онiщенко // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2012. – № 4 (126). – С. 37-43.
4. *Тарахонич Т. І.* Правове регулювання та реалізація прав і свобод людини та громадянина / Т. І. Тарахонич // Проблеми реалізація прав і свобод людини та громадянина в Україні. – К. : Юридична думка, 2007. – С. 149-166.

Андрусишин Б. І.
проректор з навчально-методичної роботи гуманітарних інститутів
НПУ імені М. П. Драгоманова,
директор Інституту політології та права,
завідувач кафедри теорії та історії держави і права,
академік Української академії історичних наук,
академік АН ВШ України,
академік Української академії політичних наук,
доктор історичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
(м. Київ)

СТАНОВЛЕННЯ ПРАВНИЧОЇ ОСВІТИ В НПУ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

Інститут політології та права Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за більш як 20 років свого існування увійшов у коло найпрестижніших правових шкіл українського освітнього простору. Його досягнення відомі як у драгоманівському університеті, так і в Україні загалом. Про це свідчить як інтерес до випускників-правознавців боку роботодавців, у першу чергу з освітньої галузі, так і кількість бажаючих навчатися тут, кількість яких з року у рік зростає. За значний внесок у розвиток юридичної та політичної наук, підготовку юридичних кадрів та у зв'язку з 15-річчям від дня заснування колектив Інститут політології та права нагороджений Почесною відзнакою Інституту держави і права ім. В. М. Корецького Національної академії наук України (наказ № 69 від 22 листопада 2007 р.).

Проголошення незалежності України відкрило нову сторінку в історії нашого навчального закладу. На новому історичному етапі треба було впроваджувати нові зміст і форми діяльності, в першу чергу в сфері гуманітарних наук, правознавства та ін. В умовах розпаду єдиного загальногосподарського комплексу, демократизації життя, постала потреба у збільшенні фахівців правничого профілю. Інститут політології та права бере свій початок з соціально-гуманітарного факультету (СГФ), створеного 1992 р., на базі якого розпочалася підготовка правознавців, та є його правонаступником.

За підтримки ректорату спеціальність “Правознавство” було ліцензовано Міністерством освіти і науки України. Чимало зусиль для цього доклав відомий правник, професор В. П. Пастухов. Значний вклад у започаткування та становлення спеціальності “Правознавство” у нашому університеті внесли відомі вчені-правники, юристи-практики: академіки Національної академії правових наук О. А. Підпригора, В. В. Копейчиков, професори В. Л. Мунтян, О. О. Шевченко, В. П. Пастухов, Н. М. Оніщенко С. Л. Лисенков, О. О. Підпригора, В. Ф. Погорілко, Р. А. Калюжний, В. І. Акуленко, Ю. В. Александров, Б. І. Андрусишин, В. І. Галаган, Суддя Верховного Суду Ю. Г. Тітов, О. О. Майданник, О. В. Майданник, І. В. Опришко, Ю. І. Крегул, І. П. Устінова, С. В. Бобровник, В. Б. Волинець, В. І. Женунтій, І. К. Омельченко, А. С. Мацко, Д. О. Карпенко, А. П. Тимченко, Л. А. Сидорчук, В. Й. Скиба та інші. Фахова підготовка студентів здійснювалася на основі стандартизації освітньо-професійних планів, які стали результатом багаторічних пошуків вивчення досвіду юридичних факультетів інших ВНЗ. Нові навчальні плани підготовки спеціалістів були затверджені Вченою радою університету 27 березня 1997 р.

У перший рік свого існування в складі СГФ не було студентів, лише кафедри. Набір було здійснено у 1993 р. Студентами тоді стали 44 першокурсники, серед яких 25 правознавців. У 1997/98 н. р. на факультеті за спеціальністю “Правознавство” відкрито заочне відділення, студентами якого стало 117 осіб. Конкурси абітурієнтів з року в рік зростали, доходючи до п’яти – восьми осіб на місце, збільшувалася кількість студентів, які навчалися на контрактній основі, що свідчило про престижність підготовки правників в університеті. У 1999 р. спеціальність “Правознавство” пройшла експертну перевірку Державної акредитаційної комісії і була атестована за IV рівнем.

У 1994 р. на факультеті створено нову кафедру юридичних наук, завідувачем якої став доц. В. Й. Скиба; згодом її перейменували у кафедру правознавства соціально-гуманітарного факультету, завідувачем якої з лютого 1998 р. призначено проф. Б. І. Андрусишина. У 1999 р. кафедру правознавства реорганізовано у дві кафедри: теорії та історії держави і права та цивільного і кримінального права. З грудня 1997 р. факультет очолив академік Української академії історичних наук, доктор історичних наук, професор Б. І. Андрусишин.

Факультет став справжнім центром підготовки фахівців нового покоління, які поєднують у собі не лише солідний професійний рівень, але й є носіями високих морально-естетичних цінностей, національно-патріотичних переконань, вони стали гідними будівничими молодій Українській державі. За перші 10 років свого існування СГФ випустив 445 фахівців в тому числі за спеціальністю “правознавство” 230 осіб, які стали викладачами правознавчих дисциплін у вищих навчальних закладах I-IV рівнів акредитації, вчителями у школах, ліцеях, гімназіях правового профілю, а також юристами-практиками у державних органах, приватних структурах тощо.

Науково-дослідна робота завжди була важливою складовою ланкою діяльності факультету. Положення та висновки наукових досліджень відображалися в аналітичних та анотованих звітах, лекційній роботі, написанні наукових праць, науково-навчальних, науково-практичних виданнях, науково-практичних конференціях, проведених на факультеті та за його межами.

Необхідною складовою загальнофакультетської наукової роботи була діяльність студентського наукового товариства, наукових гуртків і проблемних груп. Згідно з наказом ректора про організацію НТТСМ на факультеті працювали 40 таких наукових гуртків і проблемних груп. За результатами наукової роботи за 2001 р. 8 студентів факультету стали переможцями II туру Всеукраїнської студентської олімпіади, що становило майже половину усіх призових місць, які вибороли студенти нашого університету.

Регулярними на факультеті у цей час стали “круглі столи”, бесіди, дискусії, до яких залучалися відомі юристи, політики, аналітики, вчені різних галузей, зустрічі з якими сприяли практичній підготовці студентів-правознавців. Гостями факультету були: перший Президент України Л. Кравчук, голова Верховної Ради України І. Плющ, міністр освіти та науки України В. Кремень, патріарх УПЦ КП Філарет, депутати Верховної Ради України В. Пинзеник, О. Ємець, А. Білоус, суддя Верховного суду України Ю. Тітов, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького, доктор юридичних наук, професор, академік НАН України Ю. С. Шемшученко, ректор Краківської педагогічної академії М. Слива, ректор Українського вільного університету (м. Мюнхен) Л. Рудницький, депутат Бундестагу, керівник парламентської фракції Ганс Йорген Дос (Німеччина) та інші.

Під безпосереднім керівництвом і за участю новообраного у 2003 р. ректора В. П. Андрущенка в університеті створено ряд інститутів, в тому числі й Інститут політології, соціології, права (наказ № 379 від 03.07.2006 р.). Протягом двох років в інституті велася підготовка за спеціальностями “Правознавство”, “Політологія”, “Соціологія”, “Менеджмент організацій”, “Психологія”. У цей час на всіх формах в інституті навчалася більше 1100 студентів. У зв’язку з реорганізацією його назву було змінено на Інститут політології та права (наказ № 556 від 31.10. 2007 р.).

Інститут політології та права є одним із провідних підрозділів в НПУ імені М. П. Драгоманова. Головним завданням інституту є освітня, науково-практична підготовка високопрофесійних фахівців в галузі правознавства та політології. На денній, заочній, дистанційній та екстернатній формах навчання підготовка проводиться з спеціальностей “Правознавство”, “Політологія”, “Державне управління” за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр, спеціаліст, магістр. Інститут очолює директор, доктор історичних наук, професор, академік Української академії історичних наук, АН вищої школи, Української академії політичних наук України, заслужений діяч науки і техніки України Богдан Іванович Андрусин.

У своїй роботі Інститут політології та права керується законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про загальну середню освіту”, “Про професійно-технічну освіту”, “Про наукову і науково-технічну діяльність”, наказами Міністерства освіти і науки України, рішеннями Вченої ради університету та ректорату, які щотижня розглядаються на директораті, засіданнях Вченої ради інституту і кафедр.

Фахову підготовку в інституті забезпечують кафедри: теорії та історії держави і права (завідувач – професор Б. І. Андрусишин); цивільного та трудового права (завідувач – доцент С. І. Шимон); кримінального права та процесу (завідувач – професор В. П. Мікулін); правознавства (завідувач – доцент І. О. Салтовський); політичних наук (завідувач – професор О. В. Бабкіна); методики викладання соціально-гуманітарних дисциплін (завідувач – професор А. А. Булда); політології та державного управління (завідувач – доцент С. П. Дмитренко); освітньої політики (завідувач – професор Р. М. Вернидуб).

Крім того навчальний процес забезпечують допоміжні підрозділи: Бібліотека та читальний зал суспільно-політичної літератури; Центр правової допомоги; навчально-методична лабораторія “Зал судових засідань”; Центр правової освіти і науки; Криміналістична лабораторія; Центр політичного аналізу і прогнозування; Кабінет інноваційних технологій соціально-гуманітарної освіти.

Заслугує на увагу науково-дослідна робота викладачів Інституту. Так, протягом 2008–2010 рр. проводилася науково-дослідна робота згідно наукового напряму “Дослідження проблем гуманітарних наук (правознавство)” (затвердженим Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 22 грудня 2006 р.) за колективною темою “Теорія та методика викладання правознавчих дисциплін у вищій школі”.

Нині діюча в інституті провідна наукова школа правничого напряму “Концептуальні засади розвитку освітнього та канонічного права. Методика викладання правознавства” сприяє розв’язанню широкого кола теоретичних і практичних питань, пов’язаних зі створенням умов для становлення і розвитку освітнього та канонічного права, удосконалення методики викладання правознавства. Професорсько-викладацький склад факультету працював над вдосконаленням та реформуванням змісту освіти, загальноосвітньої підготовки та змісту фахової підготовки. У названому контексті розроблялися нові навчальні плани і програми, які забезпечували фундаментальну наукову, загальнокультурну та практичну підготовку фахівців.

Особливе місце у підготовці правознавців посідає науково-дослідна робота аспірантів. При інституті функціонує аспірантура зі спеціальностей: 12.00.01 – теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень; 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право; 12.00.03 – цивільне право та цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. З 2008 по 2011 рік функціонувала спеціалізована вчена рада на здобуття наукового ступеня кандидата

юридичних наук зі спеціальності 12.00.01 – теорія та історія держави і права, історія політичних та правових учень (голова ради – проф. Б. І. Андрусишин). Склад спеціалізованої вченої ради був сформований із вчених-правознавців НПУ імені М. П. Драгоманова, Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України, Академії правових наук України, Національної академії внутрішніх справ, що забезпечило високий науковий і об'єктивний рівень вимог при атестації наукових кадрів та дозволило здійснювати кваліфіковану оцінку якості дисертаційних робіт. Протягом періоду роботи спеціалізованої вченої ради було захищено 17 кандидатських дисертацій.

Результати досліджень та практичної роботи, здійсненої авторами з проблем теорії та історії держави і права, історії політичних та правових учень, інших галузей права та економіки з 2004 р. презентує часопис “Економіка і право”, затверджений постановою ВАК України у 2010 р. як фаховий з юридичних наук. Станом на 2014 р. побачили світ 24 номери видання.

Таким чином, перед вищими навчальними закладами, які здійснюють підготовку фахівців за напрямом “Право”, стоїть завдання не лише забезпечити студента професійними знаннями юриста, але й сформувати низку професійно значущих та соціально необхідних особистісних якостей правознавця (фахових компетенцій правника). Їх зміст та перелік залежить від класів професійних завдань, які входять до видів діяльності правознавця у тій чи іншій галузі юридичної професії.

В межах узагальненого об'єкта професійної діяльності юриста, поряд з консультативними, правоохоронними, правозахисними, експертно-аналітичними професійними функціями, необхідно виділити правопросвітницькі і правовиховні завдання, які вимагають фахових компетенцій у сфері науково-педагогічної та право просвітницької роботи.

Зазначимо, що навчальні програми підготовки студентів спеціальності “Правознавство” практично всіх вищих навчальних закладів України, які надають відповідні освітні послуги, передусім, орієнтовано на формування компетенцій у сфері класичної практично-прикладної діяльності правника: суддя, адвокат, прокурор, нотаріус, юрисконсульт. Що є логічним, бо забезпечує конкурентоспроможність випускника на ринку праці, де потенційний роботодавець, зазвичай, акцентує увагу на тих його знаннях та вміннях, які відповідають традиційній професіограмі юриста. Відповідно, у ВНЗ формування науково-педагогічних, правопросвітницьких компетенцій вважається другорядним; як правило, все обмежується викладанням короткого спецкурсу з педагогіки та психології на молодших курсах, а також методології наукових досліджень на магістерському рівні навчання.

Це має своє пояснення, адже підготовка наукових та науково-педагогічних кадрів здійснюється в рамках аспірантури та докторантури; фахівці вищої кваліфікації, які мають науковий ступінь та вчене звання, забезпечують спеціальну підготовку студентів-правознавців у вищих навчальних закладах.

Проте поза увагою вищої юридичної освіти залишається значний сектор професійної діяльності, яка вимагає кваліфікації правознавця, але на практиці нині покладається на фахівців, які не мають вищої юридичної освіти. По-перше, це питання пов'язані з правопросвітницькою діяльністю: визначення напрямів розвитку правової освіти населення; розробка методологічної бази для різноманітних форм правоосвітньої діяльності; організація професійних правороз'яснювальних заходів (семінари, конференції, практикуми, круглі столи тощо); методичне забезпечення та організація заходів з популяризації правових знань серед молоді: конкурсів, олімпіад, вікторин тощо; систематичне поширення серед населення, в тому числі через ЗМІ, знань про право (консультації, коментарі законодавства, судової практики тощо); формування в суспільстві поваги до права, гуманістичних правових ідей та подолання правового нігілізму. По-друге, і, можливо, головне – це навчально-педагогічна діяльність з викладання правознавчих дисциплін в загальноосвітніх школах та інших освітніх закладах II-III рівнів: ліцеях, коледжах, училищах, технікумах та ін.

Уваги потребують і вузівські курси правознавства та інших правознавчих дисциплін, які викладаються для студентів неюридичних спеціальностей. Питання таких галузей права, як трудове, цивільне, сімейне, фінансове, пенсійне стали найактуальнішими в суспільстві, особливо серед працюючої частини населення [1, с. 98]. Для формування навичок в цих питаннях у вузах викладаються семестрові курси з окремих правових дисциплін для студентів різних спеціальностей. Залучити до викладання таких навчальних дисциплін докторів чи кандидатів юридичних наук складно, оскільки мова йде про підготовку фахівців, не пов'язану з вищою юридичною освітою. Тому, на практиці ведення таких дисциплін доручають викладачам, які не атестовані з юридичної спеціальності. Насправді ж з виконанням такого навантаження, як і веденням правознавчих курсів у школах, коледжах тощо значно ефективніше може справитися магістр права, який, поряд з класичною юридичною освітою, здобув спеціальну психолого-педагогічну та методичну підготовку.

Не зайвим було б згадати й проблему психолого-педагогічної підготовки кадрів вищої кваліфікації. На сьогодні, підготовка науково-педагогічних кадрів в межах аспірантури не передбачає обов'язкового додаткового професійного розвитку в питаннях педагогіки та методики викладання. В результаті вчорашній аспірант, здобувши науковий ступінь за юридичною спеціальністю, потрапляє до студентської аудиторії, маючи в своєму арсеналі знання з педагогіки фактично в обсязі семестрового навчального курсу та, в кращому випадку, незначну аспірантську практику ведення семінарських занять. Працюючі викладачі виявляються не обізнаними з вимогами до методичних матеріалів (навчальних програм, робочих програм, методичних вказівок), з азбукою складання навчального плану підготовки студентів. Це ставить на часі питання про запровадження обов'язкових спеціальних дисциплін з юридичної педагогіки для аспірантів правознавчих спеціальностей.

Отже, потреба у викладачах правознавства для загальноосвітніх шкіл та навчально-виховних закладів, які здійснюють підготовку молодших спеціалістів, нині залишається вельми гострою. Обсяг і зміст обов'язкового курсу з правознавства визначається для загальноосвітніх навчальних закладів потребою суспільства у вихованні правосвідомого громадянина, а для професійно-технічних, вищих навчальних закладів і закладів післядипломної освіти, крім того, – ще й високими вимогами до освітньо-кваліфікаційного рівня особи. Однак, на державному рівні відсутні програми підготовки корпусу відповідного викладацького складу, спроможного виконувати означені завдання: професійна підготовка таких вчителів і викладачів повинна поєднувати базову юридичну освіту і ґрунтовну психолого-педагогічну підготовку.

Практично єдиним в Україні на сьогодні ВНЗ, який вже реально, з власної ініціативи і досить результативно виконує це важливе завдання, є Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Інститут політології та права, що діє в структурі даного університету, вже впродовж 20 років здійснює підготовку студентів спеціальності “Правознавство”.

Сфера діяльності фахівця з правознавства включає органи державної виконавчої влади, прокуратури, судової влади, правоохоронні органи, установи Міністерства освіти і науки України, адвокатуру, державну податкову адміністрацію, митні установи, державні фонди, приватні юридичні організації, фінансово-кредитні установи, загальноосвітні навчально-виховні заклади, вищі навчальні заклади тощо.

На теперішній час навчально-виховний процес в інституті забезпечують 28 докторів наук, професорів і 50 кандидатів наук, доцентів, загалом понад 100 викладачів.

Серед професорсько-викладацького складу інституту імена провідних вчених України: лауреати Державної премії України у галузі науки і техніки, академік НАН України, директор Інституту держави і права імені В. М. Корецького, доктор юридичних наук, професор Ю. С. Шемшученко, академік Української академії політичних наук, заступник директора цього ж інституту, доктор політичних наук, професор В. П. Горбатенко, заслужений діяч науки і техніки, академік УАПН, заслужений працівник МВС України, доктор юридичних наук, професор В. Д. Бабкін, член-кореспондент НАН України, академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор О. Л. Копиленко, доктори юридичних наук, професори В. І. Акуленко, О. М. Костенко (чл.-кор. НАПрН України), В. Г. Пилипчук (чл.-кор. НАПрН України), С. Г. Стеценко (чл.-кор. НАПрН України), В. Ю. Стеценко, Н. М. Оніщенко (чл.-кор. НАПрН України), Н. М. Пархоменко, В. Л. Федоренко, В. П. Мікулін, А. Р. Мацюк, доктори політичних наук, професори О. В. Бабкіна, М. А. Дмитренко (член-кореспондент УАПН), І. М. Варзар, В. М. Бебик, С. О. Телешун, Г. І. Зеленько, К. О. Ващенко, М. А. Остапенко, доктори педагогічних наук, професори А. А. Булда (академік АН ВО України), В. І. Бобрицька та ін.

Для забезпечення високого професійного рівня і з метою урізноманітнення навчально-виховного процесу нині кафедри інституту залучають до співпраці науковців НАН України, практичних працівників міністерств і відомств, викладачів з інших ВНЗ України. Так, зокрема до викладання правознавчих та політологічних дисциплін залучаються вчені Інституту держави і права імені В. М. Корецького, викладачі Національної академії внутрішніх справ, Академії СБУ, Національної академії прокуратури, працівники Міністерства освіти і науки України, Інституту політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса, Української академії державного управління при Президентові України, Інституту стратегічних досліджень при Президентові України тощо.

Вирішуючи визначені завдання, на порядок денний ставляться нові цілі, зокрема, не лише забезпечити студента професійними знаннями юриста, але й сформувані низку професійно значущих та соціально необхідних особистісних якостей правознавця (фахових компетенцій правника). Наразі перед нашим Інститутом стоять завдання, пов'язані з правопросвітницькою діяльністю, зокрема визначення напрямів розвитку правової освіти населення; розробка методологічної бази для різноманітних форм правоосвітньої діяльності; організація професійних правороз'яснювальних заходів, тощо.

Особливу роль у професійному становленні студентів відіграє їх навчання в “Українській школі законотворчості” при Інституті законодавства Верховної Ради України, де вони проходять спеціальну підготовку (в обсязі 72 годин), поряд із народними депутатами України, їх помічниками, службовцями державних установ. Під час навчання студенти вивчають національну законотворчу практику, досвід зарубіжних країн, вимоги до законотворчої діяльності, її стадії, види, способи, методи, беруть участь у різних науково-практичних заходах. Отримані студентами в процесі такої підготовки загальні знання і вміння сприяють вирішенню аналогічних практичних завдань у сфері їхньої професійної діяльності та написанню магістерських робіт.

Специфікою підготовки правознавців в НПУ імені М. П. Драгоманова є педагогічно-правознавча складова в змісті навчальної програми студентів, поряд зі стандартним набором нормативних юридичних дисциплін. Педагогічна підготовка базується на кількох позиціях. По-перше, вона забезпечується циклом навчальних курсів з методик викладання юридичних дисциплін. До нього входять такі навчальні курси: на бакалаврському рівні підготовки – психологія, педагогіка, історія педагогіки, педагогічна творчість, методика викладання основ правознавства; методика виховної роботи; основи науково-правових досліджень; на рівні спеціаліста та магістра – психологія вищої школи, філософія освіти, освітнє право, правове регулювання освіти в Україні, освітня політика, вища освіта і Болонський процес, атестація науково-педагогічних працівників, методика викладання правознавства в вищих навчальних закладах. Останній з наведених навчальних курсів є “своєрідним фундаментом, на

якому базується подальше професійне становлення” вчителя, викладача правових дисциплін [2, с. 12].

Отже, враховуючи специфіку університету, особливий акцент в практичній підготовці правознавців в Інституті політології та права зроблено на формуванні науково-педагогічних та комунікативних здібностей. Вказані дисципліни психолого-педагогічного циклу та практичне навчання студентів спрямовані на формування компетенцій: здійснювати навчальний процес в освітньому закладі з орієнтацією на завдання навчання, виховання, розвитку особистості (студента, слухача, учня) з метою формування індивідуальної правосвідомості і правової поведінки, яка ґрунтується на зв'язках правових цінностей та моральних переконань; організовувати і проводити навчальні заняття в класах, групах слухачів, студентів, проводити індивідуально-консультативну роботу, запроваджувати активні та інтерактивні методики навчання; мотивувати розвиток позаурочної (самостійної) діяльності (студентів, слухачів, учнів) з урахуванням психолого-педагогічних вимог, що ставляться до освіти; розробляти навчальні програми та інші навчально-методичні матеріали для забезпечення навчального процесу з юридичних дисциплін; виконувати методичну роботу у складі методичних груп (рад, об'єднань тощо); брати участь у розробці навчально-методичних посібників, підручників інших навчальних видань з правових дисциплін; модифікувати існуючі та впроваджувати новітні технології подачі юридичного знання; формулювати та вирішувати завдання, що виникають у процесі науково-педагогічної діяльності, які вимагають професійних знань юриста; застосовувати юридичні знання для врегулювання правовідносин у сфері освіти.

Все сказане має важливе значення у зв'язку з тим, що в умовах сучасного суспільства вища юридична освіта вимагає спеціалізації. Практика потребує юриста вузької, але поглибленої спеціалізації, адже обсяг правових знань на сьогодні настільки великий, а їхня диференціація настільки широка, що вся система правових знань стає недоступною для досягнення кожним правником. Тому, вища юридична освіта має бути систематизована і структурована не лише за рівнями знань, але й предметно. Це можливо зробити вже на рівні спеціаліста та магістра права, щоб забезпечити єдиний стандарт базової вищої юридичної освіти та спеціалізацію – повної.

Існує два шляхи вирішення питання спеціалізації. Перший – запровадження сертифікованих магістерських програм, затверджених на державному рівні. Другий, на нашу думку, прогресивніший – за прикладом європейських держав, надати прерогативи у виборі магістерських програм та визначенні їх змісту самим університетам, що обумовлюється специфікою вищого навчального закладу, кваліфікацією та науковими інтересами викладацького складу, відповідає фаховому спрямуванню наукової школи, сформованої у відповідному університеті як науковому осередку.

Це дозволить кожному ВНЗ, з одного боку, забезпечити своїм випускникам можливість здобути класичну юридичну освіту, а з іншого – підготувати своїх, унікальних, випускників, сформувати власну модель фахівця у галузі права, який за рівнем знань, культури, готовності слугувати людині та праву буде відповідати вимогам сучасного суспільства, а за специфікою фахових компетенцій буде відрізнятися, в кращому розумінні, від інших випускників юридичної спеціальності і матиме можливість знайти своє особливе місце в практичній сфері.

Отже, в НПУ імені М. П. Драгоманова на сьогодні наявні достатні науково-педагогічні та науково-методичні резерви для забезпечення повноцінної фахової підготовки студентів напряму “Право” з додатковою спеціалізацією на рівні спеціаліста та магістра “Вчитель правознавства”, “Викладач права”, що неможливо було б гарантувати в умовах інших навчальних закладів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Андрусишин Б. І.* Кадри для освітньої галузі: проблеми підготовки / Б. І. Андрусишин // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 18: Економіка і право. Зб. наук. праць / М-во освіти і науки України, НПУ імені М. П. Драгоманова. – К.: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005.– Вип. 2. – С. 98.
2. *Андрусишин Б. І., Гуз А. М.* Методика викладання шкільного курсу “Основи правознавства”: підручник для студ. вищих навч. закладів / Б. І. Андрусишин, А. М. Гуз. – К.: Вид-во Знання, 2008. – 301 с. – (Вища освіта ХХІ століття).

Бабкін В. Д.
професор кафедри теорії та історії держави і права
НПУ імені М. П. Драгоманова,
академік Української академії політичних наук,
доктор юридичних наук, професор

МЕТОДОЛОГІЯ ІСТОРИКО-ПРАВОВОГО ПІЗНАННЯ

У сучасних умовах дедалі зростаючого обсягу наукових знань підвищуються вимоги до достовірності, точності, логічної послідовності наукового мислення. Актуальним стає глибоке вивчення самого пізнавального процесу. Цій меті слугує й методологія правознавства, покликана перетворити об’єкт на суб’єкт пізнання реальності, об’єктивних явищ, процесів, їх усвідомлених образів.

Останнім часом певною мірою активізувався науковий пошук у галузі історико-правової науки. Більше досліджень проводиться на документальній основі, виявляється повага до наукового доробку попередніх дослідників, зваженість та об’єктивність у висновках, звертається увага на пріоритетне значення тих проблем, які раніше не піддавалися науковому аналізу.